

Київський університет імені Бориса Грінченка

Інститут людини

(назва інституту, факультету, коледжу)

Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

(назва кафедри, циклової комісії)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи

(О. Б. Жильцов)

2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Менеджмент соціального та інклюзивного середовища»

(повна назва навчальної дисципліни за навчальним планом)

для студентів

спеціальності	<u>231 Соціальна робота</u> (шифр і назва спеціальності (тей))
освітнього рівня	<u>другого (магістерського)</u> (назва освітнього рівня, ОКР)
освітніх програм	<u>231.00.01 Соціальна робота</u> <u>231.00.03 Моніторинг і оцінка соціальних програм</u> (шифр і назва освітньої програми)
спеціалізації: (за наявності)	<u>Соціальне адміністрування (для освітньої програми</u> <u>231.00.01 Соціальна робота)</u> <u>Менеджмент соціальних проектів та програм (для</u> <u>освітньої програми 231.00.03 Моніторинг і оцінка</u> <u>соціальних програм)</u> (назва спеціалізації)

Київ – 2020

Розробник:

Лехолетова М. М., кандидат педагогічних наук; старший викладач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Інституту людини

Викладач:

Лехолетова М. М., кандидат педагогічних наук; старший викладач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Інституту людини

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри (циклової комісії) соціальної педагогіки та соціальної роботи

Протокол від 26.11.2019 р. № 15

Завідувач кафедри _____ (Т. Л. Лях)

Робочу програму погоджено з гарантами освітніх програм (керівниками освітніх програм 231.00.01 Соціальна робота, 231.00.03 Моніторинг і оцінка соціальних програм другого (магістерського) рівня вищої освіти)
(назва освітньої програми)

26.11.2019 р.

Керівник освітньої програми
231.00.01 Соціальна робота

_____ (підпис)

(Н. А. Клішевич)

26.11.2019 р.

Керівник освітньої програми
231.00.03 Моніторинг і
оцінка соціальних програм

_____ (підпис)

(Ж. В. Петрочко)

Робочу програму перевірено

03.02.2020 р.

Заступник директора/декана

_____ (підпис)

(Р. О. Павлюк)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__»__ 20__ р., протокол №__

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Менеджмент соціального та інклюзивного середовища		
Вид дисципліни	Вибіркова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	Українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4/120	
Курс	5	-
Семестр	10	-
Кількість змістових модулів з розподілом:	1	
Обсяг кредитів	4	-
Обсяг годин, в тому числі:	120	-
Аудиторні	32	-
Модульний контроль	8	-
Семестровий контроль	-	-
Самостійна робота	80	-
Форма семестрового контролю	залік	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання дисципліни «Менеджмент соціального та інклюзивного середовища» є: сприяти розвитку та систематизації професійних компетентностей майбутніх соціальних працівників другого (магістерського) рівня вищої освіти з організації спільної діяльності фахівців різних галузей і непрофесіоналів, здійснення їх підготовки до виконання завдань соціальної роботи, оцінювання соціальних наслідків політики у сфері соціальної інклюзії, розробки рекомендацій стосовно удосконалення нормативно-правового забезпечення соціальної роботи.

Завданнями дисципліни «Менеджмент соціального та інклюзивного середовища» є оволодіння майбутніми соціальними працівниками такими компетенціями:

- сформувати у студентів розуміння сутності інклюзивної освіти;
- розкрити ключові позиції інклюзивної освіти;
- ознайомити з механізмами забезпечення інклюзивної освіти у міжнародних документах і законодавстві;
- розкрити особливості організації освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти та управління інклюзивним освітнім середовищем;
- сприяти усвідомленню студентами цінностей та етичних принципів інклюзивної освіти;
- розкрити методи інклюзивного навчання та охарактеризувати сучасні інноваційні освітні технології в інклюзії;
- сформувати у студентів здатність до: налагодження партнерських стосунків з родинами; критичного оцінювання соціальних наслідків політики у сфері соціальної інклюзії; ініціювання пропозицій щодо удосконалення нормативно-правового забезпечення соціальної роботи та системи інтегрованих соціальних послуг в громаді.

3. Результати навчання за дисципліною

- Розв’язувати складні задачі і проблеми, що потребують оновлення й інтеграції знань в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.
- Виконувати рефлексивні практики в контексті цінностей соціальної роботи, відповідальності, у тому числі для запобігання професійного вигорання.
- Аналізувати соціальний та індивідуальний контекст проблем особи, сім’ї, соціальної групи, громади, формулювати мету і завдання соціальної роботи, планувати втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до цінностей соціальної роботи.
- Організовувати спільну діяльність фахівців різних галузей і непрофесіоналів, здійснювати їх підготовку до виконання завдань соціальної роботи, ініціювати командоутворення та координувати командну роботу.
- Оцінювати соціальні наслідки політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства, розробляти рекомендації стосовно удосконалення нормативно-правового забезпечення соціальної роботи.
- Розробляти критерії та показники ефективності професійної діяльності, застосовувати їх в оцінюванні виконаної роботи, пропонувати рекомендації щодо забезпечення якості соціальних послуг та управлінських рішень.
- Розробляти соціальні проекти на високопрофесійному рівні.
- Самостійно будувати та підтримувати цілеспрямовані, професійні взаємини з широким колом людей, представниками різних спільнот і організацій, аргументувати, переконувати, вести конструктивні переговори, результативні бесіди, дискусії, толерантно ставитися до альтернативних думок.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Модуль 1. Інклюзія як напрям реформи освіти							
Тема 1. Сучасний стан розвитку інклюзивної освіти в Україні	6	2	2	2	-	-	-
Самостійна робота 1. Міжнародне і національне законодавство у сфері інклюзивної освіти	20	-	-	-	-	-	20
Модульний контроль	2						
Разом	28	2	2	2	-	-	20
Модуль 2. Організація освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти							
Тема 2-3. Соціальний супровід осіб з інвалідністю в процесі здобуття освіти. Особливості діяльності фахівців в соціальному та інклюзивному середовищі	10	4	2	4	-	-	-
Самостійна робота 2. Діяльність команди психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП	20	-	-	-	-	-	20
Модульний контроль	2						
Разом	32	4	2	4	-	-	20
Модуль 3. Особливості управління інклюзивним освітнім середовищем							
Тема 4-5. Адміністративна робота в інклюзивному освітньому середовищі. Налагодження партнерських стосунків з родинами	10	4	4	2	-	-	-
Самостійна робота 3. Система управління інклюзивною освітою в Україні	20	-	-	-	-	-	20
Модульний контроль	2						
Разом	32	4	4	2	-	-	20
Модуль 4. Сучасні інноваційні освітні технології в інклюзії							
Тема 6. Соціально-педагогічні технології в соціальному та інклюзивному освітньому середовищі	6	2	-	4	-	-	-
Самостійна робота 4. Дитина з ООП як суб'єкт інклюзивної освіти	20	-	-	-	-	-	20
Модульний контроль	2						
Разом	28	2	-	4	-	-	20
Підготовка та проходження контрольних заходів	-						
Усього	120	12	8	12	-	-	80

5. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Інклюзія як напрям реформи освіти

Тема 1. Сучасний стан розвитку інклюзивної освіти в Україні (2 год.)

Інклюзивна освіта: сутність, завдання та принципи. Концептуальні засади розвитку інклюзивної освіти в Україні. Ключові позиції інклюзивної освіти. Духовно-моральний вимір інклюзивної освіти.

Інтегрування дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір в Україні.

Механізми забезпечення інклюзивної освіти у міжнародних документах і законодавстві. Нормативно-правове забезпечення в Україні освіти осіб з особливими потребами.

Характеристика мережі закладів освіти для дітей з ООП.

Основні поняття: інклюзивна освіта, виключення, інтеграція.

Семінарське заняття 1. Державна політика України у сфері інклюзивної освіти (2 год.)

Практичне заняття 1. Формування освітньої політики у сфері інклюзивного освітнього середовища (2 год.)

Рекомендована література:

Основна: 3, 4

Додаткова: 1, 2, 7

Модуль 2. Організація освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти

Тема 2-3. Соціальний супровід осіб з інвалідністю в процесі здобуття освіти. Особливості діяльності фахівців в соціальному та інклюзивному середовищі (4 год.)

Універсальний дизайн інклюзивного освітнього середовища.

Прийняття шкільних приміщень до потреб дітей з особливостями психофізичного розвитку.

Підготовка фахівців до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору України. Психолого-педагогічний супровід дітей з особливостями психофізичного розвитку в умовах інклюзивної школи. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП.

Особливості діяльності фахівців в інклюзивному середовищі.

Основні поняття: педагогічна деонтологія, принципи взаємодії вчителя з учнями, психолого-педагогічний супровід, діти з особливими освітніми потребами, індивідуальна програма розвитку, командна взаємодія фахівців, міждисциплінарна група (команда) супроводу, освітній процес для дітей з особливими освітніми потребами.

Семінарське заняття 2. Обов'язки та напрями роботи фахівців в соціальному та інклюзивному середовищі (2 год.)

Практичне заняття 2. Партнерська взаємодія з метою організації соціального та інклюзивного освітнього середовища (2 год.)

Практичне заняття 3. Деонтологічні вимоги до діяльності педагогічних працівників в інклюзивному класі (2 год.)

Рекомендована література:

Основна: 4, 5

Додаткова: 1, 2, 7

Модуль 3. Особливості управління інклюзивним освітнім середовищем

Тема 4-5. Адміністративна робота в інклюзивному освітньому середовищі
Налагодження партнерських стосунків з родинами (4 год.)

Управління інклюзивною школою на засадах менеджменту освітніх інновацій. Застосування успішних стратегій адміністративної роботи. Здійснення процесу оцінки та розробки індивідуального навчального плану. Врахування відмінностей розвитку та навчання діяльності дітей з ООП.

Взаємодія школи та психолого-медико-педагогічної консультації.
Налагодження партнерських стосунків з родинами.

Основні поняття: інклюзивне освітнє середовище, менеджмент освітніх інновацій, стратегії адміністративної роботи.

Семінарське заняття 3. Стратегії адміністративної роботи (2 год.)

Семінарське заняття 4. Планування діяльності закладу освіти з врахуванням інклюзивного підходу (2 год.)

Практичне заняття 4. Переваги інклюзивної освіти для різних учасників освітнього процесу (2 год.)

Рекомендована література:

Основна: 1, 3, 4

Додаткова: 1, 2, 7

Модуль 4. Сучасні інноваційні освітні технології в інклюзії

Тема 6. Соціально-педагогічні технології в соціальному та інклюзивному освітньому середовищі (2 год.)

Технологія психопрофілактики як створення відповідних умов у закладі освіти з опорою на ресурси середовища. Технологія проведення засідань групи супроводу, що визначає пріоритети, стратегію супроводу та розробляє індивідуальну програму розвитку дитини. Технологія командної взаємодії.

Методи інклюзивного навчання. Умови навчання й виховання дітей з особливостями розвитку.

Технологія використання Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків (МКФ-ДП) в освіті для визначення особливих освітніх потреб дитини.

Основні поняття: соціально-педагогічні технології, командна взаємодія, технології індивідуалізації освітнього процесу, особистісно-орієнтоване навчання, додаткові освітні послуги.

Практичне заняття 5. Формування позитивного ставлення до дітей з ООП (2 год.)

Практичне заняття 6. Додаткові освітні послуги відповідно до особливих освітніх потреб дитини (2 год.)

Рекомендована література:

Основна: 2, 5

Додаткова: 1, 2, 5, 6

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Максимальна кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	1	1	2	2	2	2	1	1
Відвідування семінарських занять	1	1	1	1	1	2	2	-	-
Відвідування практичних занять	1	1	1	2	2	1	1	2	2
Робота на семінарському занятті	10	1	10	1	10	2	20	-	-
Робота на практичному занятті	10	1	10	2	20	1	10	2	20
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5	1	5	1	5
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом		-	53	-	65	-	65	-	53
Максимальна кількість балів: 236									
Розрахунок коефіцієнта: $236:100=2,36$; $K=2,36$									

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Усі виконані завдання завантажуються в електронний курс дисципліни «Менеджмент соціального та інклюзивного середовища» на платформі <https://elearning.kubg.edu.ua> до терміну встановленому викладачем.

Модуль 1. Інклюзія як напрям реформи освіти

Самостійна робота 1. Міжнародне і національне законодавство у сфері інклюзивної освіти (20 год.)

1. Проаналізуйте основні положення міжнародних документів, що регламентують право на інклюзивну освіту. Подайте узагальнення у вигляді таблиці. Висновки обґрунтуйте.
2. Здійсніть порівняльну характеристику міжнародного і національного законодавства у сфері інклюзивної освіти. Результати подайте у вигляді таблиці.

Рекомендована література:

Основна: 3, 4

Додаткова: 1, 2, 7

Модуль 2. Організація освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти

Самостійна робота 2. Діяльність команди психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП (20 год.)

1. Складіть карту організації діяльності (менеджменту) команди психолого-педагогічного супроводу використовуючи «Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої та дошкільної освіти».

Рекомендована література:

Основна: 1, 3, 4

Додаткова: 1, 2, 7

Модуль 3. Особливості управління інклюзивним освітнім середовищем

Самостійна робота 3. Система управління інклюзивною освітою в Україні (20 год.)

1. Спираючись на рівні системи управління інклюзивною освітою (вищий, центральний, місцевий) створіть сітку системи управління інклюзивним середовищем за місцем проживання.
2. Проаналізуйте динаміку кількості закладів спеціальної освіти та закладів загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням впродовж останніх років на прикладі одного регіону (на вибір).

Рекомендована література:

Основна: 3, 4, 5

Додаткова: 1, 2, 7

Модуль 4. Сучасні інноваційні освітні технології в інклюзії

Самостійна робота 4. Дитина з ООП як суб'єкт інклюзивної освіти (20 год.)

1. Розкрийте ключові позиції Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків (МКФ-ДП)
2. Охарактеризуйте послідовність кроків для вибору класів і кодів Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків (МКФ-ДП)
3. Розробіть портфоліо учня з особливими освітніми потребами

Рекомендована література:

Основна: 4, 5

Додаткова: 1, 2, 7

Критерії оцінювання. Підсумкова кількість балів, набрана студентами за виконання завдань з самостійної роботи, є однією з складових поточної успішності студентів з дисципліни і при виставленні загальної кількості балів за поточну успішність додається з балами, одержаними за виконання інших видів поточної навчальної роботи.

Самостійна робота з кожної теми за робочою навчальною програмою оцінюється у **5 балів**. Де 5 балів, це коли робота студентом виконана в повному обсязі, 4 бали – якщо робота виконана майже на 90% від загального обсягу, 3 бали – обсяг виконаної роботи становить 50% від загального обсягу, 2 бали – виконана частина роботи складає від 20% від загального обсягу, 1 бал – обсяг виконаних завдань складає менше 10% від загального обсягу.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль знань здобувача другого (магістерського) рівня здійснюється у вигляді тестування в електронному курсі.

Модульна контрольна робота проходить у формі тестування, яке включає 25 випадкових запитань з пройденого матеріалу.

Види тестових завдань:

- Із вибором відповіді Так / Ні.
- Із вибором однієї правильної відповіді.
- Із вибором двох або трьох правильних відповідей.
- На встановлення відповідності запропонованих наборів тверджень.
- На встановлення послідовності.

Критерії оцінювання. Проведення модульного контролю включає контроль теоретичної і практичної підготовки студента з програмного матеріалу навчальної дисципліни. Максимальна кількість балів яку студент може отримати за виконання модульної контрольної роботи становить 25 балів. Правильна відповідь на одне запитання – 1 бал. (виставляється автоматично програмою ADTester у електронному курсі).

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Формою підсумкового контролю навчальної дисципліни «Менеджмент соціального та інклюзивного середовища» є залік.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю – не передбачено навчальним планом

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок

D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична картка дисципліни

«Менеджмент соціального та інклюзивного середовища»

Разом: 120 год., з них 12 год. – лекції, 8 год. – семінарські заняття, 12 год. – практичні заняття, 80 год. – самостійна робота, 8 год. – модульний контроль.

Дисципліна	Соціально-педагогічна діяльність в інклюзивному освітньому середовищі						
Назва модуля	Інклюзія як напрям реформи освіти	Організація освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти		Особливості управління інклюзивним освітнім середовищем		Сучасні інноваційні освітні технології в інклюзії	
Кількість балів	53	65		65		53	
Теми лекцій	Сучасний стан розвитку інклюзивної освіти в Україні	Соціальний супровід осіб з інвалідністю в процесі здобуття освіти. Особливості діяльності фахівців в соціальному та інклюзивному середовищі		Адміністративна робота в інклюзивному освітньому середовищі. Налагодження партнерських стосунків з родинами		Соціально-педагогічні технології в соціальному та інклюзивному освітньому середовищі	
Кількість балів	1	2		2		1	
Теми семінарських занять	Державна політика України у сфері інклюзивної освіти	Обов'язки та напрями роботи фахівців в соціальному та інклюзивному середовищі		Стратегії адміністративної роботи	Планування діяльності закладу освіти з врахуванням інклюзивного підходу	-	
Кількість балів	1 + 10	1 + 10		1 + 10	1 + 10	-	
Теми практичних занять	Формування освітньої політики у сфері інклюзивного освітнього середовища	Партнерська взаємодія з метою організації соціального та інклюзивного освітнього середовища	Деонтологічні вимоги до діяльності педагогічних працівників в інклюзивному класі	Переваги інклюзивної освіти для різних учасників освітнього процесу		Додаткові освітні послуги відповідно до особливих освітніх потреб дитини	Формування позитивного ставлення до дітей з ООП
Кількість балів	1 + 10	1 + 10	1 + 10	1 + 10		1 + 10	1 + 10
Виконання завдань самостійної роботи	5 балів	5 балів		5 балів		5 балів	
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)	Модульна контрольна робота 2 (25 балів)		Модульна контрольна робота 3 (25 балів)		Модульна контрольна робота 4 (25 балів)	
Підсумковий контроль	Залік						
Розрахунок	236:100=2,36; К=2,36						

8. Рекомендовані джерела

Основна (базова)

1. Дмитренко, К. А., Коновалова, М. В., Семиволос, О. П. Працюємо з «особливою» дитиною в звичайній школі. Х.: ВГ «Основи», 2018. 120 с.
2. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300 с.
3. Колупаєва А. А., Найда Ю. М., Софій Н. З. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально–методичний посібник / За ред. Л. І. Даниленко. К., 2007. 128 с.
4. Швед М. Основи інклюзивної освіти: підручник. Львів: Український католицький університет, 2015. 360 с.

Додаткова

1. Асистент учителя в інклюзивному класі : навч.-метод. посіб. / ред. М. Ф. Войцехівський. Київ : Плеяда, 2015. 172 с.
2. Бондар В. І. Інтеграція дітей з обмеженими психофізичними можливостями в загальноосвітні заклади: за і проти. Дефектологія. 2003. №3. С. 2–5.
3. Булда А. А. Організаційно-методичні особливості реалізації інклюзивної освіти в Україні. *Вища освіта України: Теорет. та наук.-метод. часопис*. 2013. 2. № 3(50). С. 101—103.
4. Індекс інклюзії: розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл: посіб. / [Тоні Бут]; пер. з англ. К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 190.
5. Про внесення змін до перекладу Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я та Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків : наказ Міністерства охорони здоров'я України № 2449 від 21.12.2018. URL: https://moz.gov.ua/uploads/2/11374-9898_dn_20181221_2449.pdf
6. Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої та дошкільної освіти : наказ Міністерства освіти і науки України № 609 від 08.06.18 р. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-primirnogo-polozhennya-pro-komandu-psihologo-pedagogichnogo-suprovodu-ditini-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-v-zakladi-zagalnoyi-serednoyi-ta-doshkilnoyi-osviti>
7. Соціально-педагогічна підтримка дітей та учнівської молоді : монографія / ред. Т. Ф. Алексеєнко. Київ : Задруга, 2017. 168 с.
8. Технології психолого-педагогічного супроводу дітей з аутизмом в освітньому просторі : навч.-метод. посіб. / уклад. Т. Скрипник. Київ : Плеяда, 2015. 56 с.

9. Додаткові ресурси (за наявності)

Електронний курс з дисципліни «Менеджмент соціального та інклюзивного середовища» на платформі <https://elearning.kubg.edu.ua>